

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
STRATEGINIŲ KOMPETENCIJŲ GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 75
STRAIPSNIO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 75¹, 75², 75³ STRAIPSNIAIS
ĮSTATYMO PROJEKTO (TOLIAU – 1 PROJEKTAS)**

IR

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO
IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. XI-242 75 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 75¹, 75², 75³ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO LIETUVOS
RESPUBLIKOS SEIMUI“ (TOLIAU – 2 PROJEKTAS)**

TAP Nr. 21-600(2); TAIS Nr. 21- 22425(3)

TAP Nr. 21-599(2); TAIS Nr. 21- 22424(3)

2021-05-26 Nr. NV-1132

Vilnius

Rengėjas: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

Tikslas: įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. gruodžio 7 d. nutarimą Nr. KT208-N17/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 75 straipsnio 2, 3 dalių, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimo Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“ 1.2, 3.6 papunkčių ir šiuo nutarimu patvirtinto Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meno veiklai plėtoti skyrimo mokslo ir studijų institucijoms tvarkos aprašo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (byla Nr. 4/2019) (toliau – KT nutarimas).

Esama situacija: šiuo metu galiojanti valstybės biudžeto lėšų moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meno veiklai plėtoti skyrimo mokslo ir studijų institucijoms tvarka yra prieštaraujanti konstituciniams teisinės valstybės, valdžių padalijimo principams. Konstitucinis Teismas KT nutarime konstatavo, kad valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšos moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meno veiklai plėtoti turi būti skiriamos vadovaujantis įstatymu, o ne poįstatyminiais teisės aktais. Įstatyme, o ne poįstatyminiame teisės akte turi būti aiškiai reglamentuota, kaip turi būti teikiama valstybės parama mokslui, skiriant mokslo ir studijų institucijoms valstybės biudžeto lėšas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (meno veiklai), turi būti nustatyti mokslo ir studijų institucijų mokslinės (meno) veiklos vertinimo sistemos pagrindai ir rezultatų vertinimo kriterijai. Šiuo metu Mokslo ir studijų įstatymo 75 str. (2 ir 3 dalyse) yra nustatyta, kad nevalstybinėms mokslo ir studijų institucijoms valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti yra

skiriamos Vyriausybės nustatyta tvarka bei valstybės biudžeto lėšos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti mokslo ir studijų institucijoms skiriamos Vyriausybės nustatyta tvarka pagal mokslo ir studijų institucijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos vertinimo rezultatus ir finansines galimybes. O Mokslo ir studijų institucijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (meno veiklos) vertinimo sistemos pagrindai ir rezultatų vertinimo kriterijai yra įtvirtinti Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimu Nr. 149 patvirtintame apraše. Šiuo aprašu nustatyti vertinimo kriterijai, valstybės biudžeto lėšų padalijimo pagal mokslo sritis ir meno veiklai pagrindinės nuostatos, valstybės biudžeto lėšų skirstymo mokslo ir studijų institucijoms pagrindinės nuostatos bei įtvirtintas dvipakopis universitetų, mokslinių tyrimų institutų ir kolegijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (meno) veiklos vertinimas - *vykdomas kasmetinis universitetų, mokslinių tyrimų institutų ir kolegijų vertinimas ir kas penkerius metus – palyginamasis ekspertinis universitetų ir mokslinių tyrimų institutų vertinimas*.

Įsigaliojus KT nutarimui, nuo 2021 m. liepos 1 d. nebegalės būti taikomas šis valstybės biudžeto lėšų moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meno veiklai plėtoti skyrimo mokslo ir studijų institucijoms tvarkos aprašas.

Esmė: Siekiant įgyvendinti KT nutarimą, 1 Projektu siūloma „perkelti“ valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti skyrimo pagrindus, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos vertinimo kriterijus, reikšmingus valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų skyrimui, valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti skirstymo mokslo ir studijų institucijoms esminius elementus iš įgyvendinamųjų teisės aktų/Vyriausybė patvirtintos tvarkos į įstatymo lygį – 1 Projekto 75 str. išdėstant nauja redakcija (75¹, 75², 75³ str.), o 75.3 str. pripažįstant netekusiu galios bei 75.2 str. išbraukiant žodžius „Vyriausybės nustatyta tvarka“.

1 Projekto 75¹, 75², 75³ str. nuostatomis siūloma nustatyti valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti skyrimo pagrindus, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos vertinimo kriterijus, reikšmingus valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų skyrimui, valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti skirstymo mokslo ir studijų institucijoms esminius elementus.

1 Projekte numatomas valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti mokslo ir studijų institucijoms skyrimas, atsižvelgiant į mokslo ir studijų institucijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos vertinimo rezultatus, atsižvelgus į valstybės ūkinės, socialinės ir kultūrinės plėtros poreikius ir valstybės

finansines galimybes. 1 Projekte siūloma įteisinti šiuo metu galiojanti valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai plėtoti universitetams ir mokslinių tyrimų institutams skyrimo tvarką – t.y. pagal kasmet vykdomo formaliojo vertinimo trejų paskutinių metų rezultatus ir kas penkerius metus vykdomo palyginamojo ekspertinio vertinimo rezultatus, o kolegijoms – pagal kasmet vykdomo kolegijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos vertinimo paskutinių metų rezultatus.

1 Projekte įteisinami galiojantys mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (meno veiklos) vertinimo kriterijai, taikomi kasmetiniam ir palyginamajam vertinimui. Kasmetinis vertinimas atliekamas atsižvelgiant į duomenis apie gautas lėšas ir mokslo (meno) darbus, o palyginamasis vertinimas – atsižvelgiant į duomenis apie veiklos kokybę, ekonominę ir socialinę poveikį ir veiklos perspektyvumą. 1 Projektu numatomi Valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų paskirstymo mokslo ir studijų institucijoms principai. Universitetams ir mokslinių tyrimų institutams tenkančios valstybės biudžeto lėšos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklai skirstomos numatyta procentine dalimi pagal mokslo sritis ir meno veiklą. Valstybiniams universitetams ir valstybiniams mokslinių tyrimų institutams valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, meno veiklai įskaičiuojamos į jų valstybės biudžeto asignavimus, tuo tarpo kolegijoms ir nevalstybiniams universitetams, nevalstybiniams mokslinių tyrimų institutams - valstybės biudžeto lėšos būtų skiriamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos. Numatoma, kad Valstybės biudžeto lėšų skyrimas mokslo ir studijų institucijų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklai plėtoti bus detalizuotos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamoje tvarkoje.

1 projekto 5 str. siūlomas detalus įstatymo įsigaliojimo, taikymo ir įgyvendinimo reglamentavimas, numatant pereinamąsias nuostatas – numatomas įstatymo įsigaliojimas – 2021 m. liepos 1 d. (sinchronizuojant su KT nutarimo įsigaliojimu), būsimo palyginamojo vertinimo pradžia – 2023 m. (paskutinis palyginamasis vertinimas atliktas 2018 m.), pereinamojo laikotarpio 2020–2021 metais mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos kasmetinio vertinimo rezultatų indeksavimas ir naudojimas skirstant valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšas universitetams ir jų vykdomai meno veiklai, mokslinių tyrimų institutams, kolegijoms. Tokios detalios pereinamosios nuostatos siūlomos siekiant atliepti mokslo ir studijų institucijų teisėtus lūkesčius.

1 Projektu nėra įgyvendinamos Vyriausybės programos nuostatos. Tačiau, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Aštuonioliktosios Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane yra numatytas reguliacinis veiksmas – iki 2022 m. II ketv. „1.7.1. *Išgryninti mokslo ir studijų institucijų veiklos tikslus ir finansavimo modelį, MTEP vertinimo ir finansavimo modelį bei valstybės finansuojamų vietų planavimo ir stojančiųjų priėmimo procesą, suvienodinti minimalius stojimo reikalavimus*

mokantiems už mokslą ir valstybės finansuojamiems studentams ir priėmimo procese numatyti daugiau galimybių pačioms aukštosioms mokykloms pasirinkti studentus, pakeičiant Mokslo ir studijų įstatymą“. Todėl tikėtina, kad 1 Projektu nustatomi valstybės biudžeto lėšų moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meno veiklai plėtoti mokslo ir studijų institucijoms skyrimo pagrindai, vertinimo kriterijai, finansavimo skirstymo tvarka galios ribotą laikotarpį. Siūlytina naująjį MTEP vertinimo ir finansavimo modelį įteisinti ir įdiegti, planuojant sklandų perėjimą prie naujojo vertinimo – t.y. sieti su nauju palyginamojo ekspertinio vertinimo laikotarpiu po 2023 m.

Kartu pateikiamas 2 Projektas, kuriuo siūloma Vyriausybei pritarti 1 Projektui bei įgalioti švietimo, mokslo ir sporto ministrą, o jam negalint dalyvauti, - švietimo, mokslo ir sporto viceministrą, atstovauti Vyriausybei, LR Seime svarstant 1 Projektą.

Derinimas: Projektai buvo paskelbtas Teisės aktų projektų informacinėje sistemoje, buvo derinami su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, finansų, ekonomikos ir inovacijų ministerijomis, Lietuvos universitetų rektorių konferencija, Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos mokslinių tyrimų institutų direktorių konferencija, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija, Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimu. Pastabos, į kurias nebuvo atsižvelgta pateikiamos derinimo pažymoje.

2021 m. gegužės 24 d. įvykusio Vyriausybės kanceliarijos, Teisingumo bei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų pasitarimo metu buvo aptarti švietimo, mokslo ir sporto ministerijos argumentai dėl teisingumo ministerijos pastabų, į kurias nebuvo atsižvelgta, bei aptarti Vyriausybės kanceliarijai ir Ministrės Pirmininkės patarėjai kilę klausimai, kurie vėliau buvo suderinti darbo tvarka.

Klausimas apsvarstytas gegužės 25 d. Tarpinstituciniame pasitarime, buvo nutarta pasiūlyti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai įvertinti Vyriausybės kanclerės, Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės ir Ministro Pirmininko patarėjos A. Kairienės pastabas ir pasiūlymus bei patikslintą projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, atsižvelgdama į Vyriausybės kanceliarijos ir Teisingumo ministerijos pastabas, suderino 1 Projektą darbo tvarka, 2 Projektą papildė nuostata „*...prašyti Lietuvos Respublikos Seimo įstatymo projektą svarstyti skubos tvarka*“ ir gegužės 26 d. pateikė Vyriausybei patikslintus projektus.

Dalykinio vertimo išvada: atsižvelgiant į siekį užtikrinti teisėtus mokslo ir studijų institucijų lūkesčius bei laiku įgyvendinti KT nutarimą, išvengiant reguliavimo vakuomo, Projektą siūloma svarstyti Vyriausybės posėdyje skubos tvarka.

Vyresnioji patarėja

Jolita Bočiarovienė

Jolita Bočiarovienė, tel. +37066842595, el. p. jolita.bociaroviene@lrv.lt